

Tremtiny

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

1
LITUOS
POLITINIŲ KALINIŲ
IR TREMTINIŲ
SĄJUNGA
30

Trisdešimtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2018 m. liepos 20 d.

Nr. 27 (1289)

„Misija Červenė“ versus „Misija atmintis“

Teologai moko, kad Senasis Testamentas yra pasakojimas apie „lėtą“ Dievo apreiskimą. Kad norėdamas ką nors apreikštį žmogui, Dievas nepateikia jam traktato, bet duoda ženklaus per simbolius, sapnus, įvykius: lazda Mozės rankose pavirsta gyvate, faraono valdomą Egiptą, dėl valdovo užsispyrimo ir širdies kietumo, Dievas ištinka varlémis, skėriais, uodais, krauju paverčia vandenį ir taip toliau. Tokių ženklu esti ir mūsų netolimoje praeityje, mūsų istorinėse žemėse – Červenės miestelis Baltarusijoje iki 1923 metų buvo vadinas Igumenu (einantis priekyje, vedantysis; stačiatikių vienuolyno viršininkas arba jo padėjėjas), vėliau pervadintas Červene. Baltarusių kalboje šis žodis reiškia birželio mėnesį. Argi ne pranašiška?! Po aštuoniolikos metų birželio mėnesį ši vieta taps kruvinų masinių žudynių vieta...

Apie Červenės žudynes viešai pradėta kalbėti ir rašyti tik žlugus Sovietų sąjungai. Iki tol tai buvo uždrausta tema. Gaila tik, kad vis dar neturime išsamios studijos, kaip lietuvių politiniai kaliniai pateko į Červenę ir kaip juos ten šaudė. Kokiam skaičiu ūmonių pačiui iš to mirties lauko išsigelbėti. Memuarus apie tuos šiurpius įvykius yra paraše profesorius Ignas Končius, Lietuvos kariuomenės pulkininkas Juozas Petruitis, karininkas Juozas Tumas, kuriems per stebuklą pavyko išlikti gyviems. Jų atsiminimuose minimos žuvusių ir gyvujų pavardės, kiti faktai yra neįkainojama vertybė, juolab šiaisiai laikais, kai vis dažniau išgirstame apie naikinamus archyvus ar trukdymus pa-

prasčiausiai pagerbtį kančių vietas. Tokie memuarai yra puiki atsvara ir proso-vietiškoms pažiūroms bei blaivinantis dušas besiilgintiems „gerujių“, „socialiai saugiu“ sovietmečio laikų, kai visi „žinojo“, ką, kaip ir apie ką turi galvoti...

Juos reikėtų išleisti iš naujo, kad kiekvienam susidomėjusiam šie memuarai būtų prieinami bet kokia forma – patrauklia knyga, PDF ar Mp3 formata. Istorijai, juolab ilgą laiką slėptai, ne turėtų būti gailima lėšų, nes toks tau-pumas yra vienas iš atvejų, apie kuriuos liaudies patarlė sako: „Skūpus moka du kartus“. Perskaitę tuos prisiminimus ar išklausę įskaitytus įrašus ūmonės gal sumanytū ir plačiau pasidomėti, aplankytī konkrečias vietas, susimąstyti, kodėl verta, teisinga ir išganinga yra gerbti žuvusių atminimą. Taip, kaip ištikimai istorinę atmintį puoselėjantis Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras, vienintelis šiemet skyres lėšų ir suorganizavęs ūmones kelionei į Červenę pagerbtį aukų atminimą, padėti gėlių, uždegti žvakutes, pasimelsti, sugiedoti Tautinę giesmę, bent trumpam išskleisti gedulo juosta perrištas vėliavas. Tiesą sakant, visa ši kelionė, pagarbos ritualai, atmintis svarbūs ne tik ir ne tiek žuvusiesiems (jie jau seniai Viešpaties soduo-se), kiek mums, gyviesiems.

Tad ankstyvą paskutinio šių metų birželio šeštadienio rytą nedidelis pulkelis ūmonių, menančių Sibiro tremtį, benamystę grįžus atgalios į Lietuvą ir todėl puikiai suvokiančių Červenės žudynių klaiką, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro autobusiuku išvyko Minsko, tiksliau –

Mogiliovo kryptimi. Prieš 77-erius metus tokį vasariškai gražų rytą Chvoiniukų ir ypač Cagelnos pamiskės buvo tapusios ištisu lavonų patalu, o miškų šukavo enkavedistai su šunimis, tikrąja to žodžio prasme medžiodami pabėgusius iš žudynių lauko ir besislapstančius pelkėtuose miško tankumynuose. Tai buvo niekuo nekalti ūmonės, lietuvių, lenkų, baltarusių, kitų tautybių švie-suolių ir eilinių piliečių, tarp jų ir mamossu mažais vaikais, ko gero pradžioje, kaip ir lietuvių, įkalinti savame krašte, vėliau, prasidėjus karui, pervežti į Minską, ten suskirstyti į mažesnes grupes ir išvaryti į išsaudymo vietas.

Lietuviai, pasak pulkininko Petru-

čio, 1941 metų birželio 23 dienos naktį iš Kauno sunkiuju darbų kalėjimo buvo dvieju nežmoniškai prigrūstais autobusais (viename autobuse keturiadasimt kalinių ir dvidešimt automatiniais šautuvais ginkluotų enkavedistų) atvežti į kalėjimą Minske, „pailsė-ję“ kameroje cementinėmis grindimis ir, dar neprašvitus Joninių rytui, skubiai išvaryti iš miesto, net neslepiant, kas jų laukia: „Meskit savo daiktus, jie jums nebus reikalingi“, – „lengvino“ žygio vargus enkavedistai. Šaudyti pradėta vos išėjus iš miesto. Šimtais. Surengus savo teismus ar dvieju šūviais į pakauši nušaunant atsiliekančius.

(keliamai į 2 psl.)

Rugpjūčio 4-ąją – saskrydis „Su Lietuva širdy“

Saskrydis „Su Lietuva širdy“ – tradicinė šventė, neįsivaizduojama be iškilmingos eisenos, šv. Mišių Dubysos slėnyje, giesmių, atliekamų tūkstantinio buvusių tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių choro, bei smagaus koncerto. Šiemet dar jūsų lauks diskusijų palapinė, kurioje visą dieną galėsite aplankytī parodas, susipažinti su naujomis knygomis: LK viršilos Ernesto Kuckailio „Laiškai iš Varviškės“ ir LR Seimo nario dr. Arvydo Anušausko „Prezidento žvalgas: du gyvenimai“, pasižiūrēti filmus: Agnės Zalanskaitės „Nenugalimas“ ir Telšių Žemaitės gimnazijos moksleivių „(NE)vaikiški žaidimai“ bei su LR Seimo nariais Audroniumi Ažubaliu, Laurynu Kasčiūnu ir Žygimantu Pavilioniu padiskutuoti tema „Kodėl Lietuvai reikia istorinės atminties politikos?“ Kaip ir kasmet, galėsite apsilankytī imitaciniame partizanų bunkeryje, pabendrauti su istorinės rekonstrukcijos entuziastais. Šiometė naujiena – sporto varžybos. Pakvieskite jus atvežusius vaikus bei vaikaicius sudalyvauti rungtyste: tinklinio (3x3), virvės traukimo (5x5) ir partizaniškų kliūčių (5x5) (registracija sporto aikštėje arba iš anksto el. paštu: tremtiny.lpkts@gmail.com). Taip pat nepraleiskite galimybės aplankytī „Misija Sibiras“ dalyvių bei įsigytī naujausių mūsų leidinių Patriotinių leidinių knygynėlyje.

Rugpjūčio 4

Šeštadienį
Ariogalo Dubysos slėnyje

SU LIETUVA ŠIRDY

PROGRAMA

Susitikimų erdvėje:

10 val. Sventinė eisena į Dubysos slėnį
11 val. Šv. Mišios
12 val. Sąskrydys atidarymas
12.30 val. Jungtinio tremtinių choro koncertas
14.30 val. Jungtinio tremtinių choro koncertas „Vytutas Šišauskas, ansamblis „Tėviškės alėja“ iš Punsko, Baisogalos liaudiškos muzikos ansamblis
17 val. Sventės uždarymas

Partizanų stovykloje:

Visą dieną - Partizanų gyvenimo rekonstrukcija
13 val. Pokalbiai apie partizanų uniformas ir ginklus
14 val. Pasakojimai apie miško brolių gyvenimą žemėnėse, bunkeriuose ir lauko stovyklose
15 val. Istorinė rekonstrukcija. Kas tai?

Diskusijų palapinėje:

Visą dieną - Klaudijaus Driskiaus fotografijų paroda „Laisvųjų testamentai“
12.15 val. LK viršilos Ernesto Kuckailio knygos „Laiškai iš Varviškės“ pristatymas
13.00 val. Telšių Žemaitės gimnazijos moksleivių filmas „(NE)vaikiški žaidimai“
13.15 val. LR Seimo nario Audroniumi Ažubaliu, Laurynu Kasčiūnu ir Žygimanto Pavilionio diskusija „Kodėl Lietuvai reikia istorinės atminties politikos?“
14.15 val. Parodos „Laisvųjų testamentai“ (Lietuvos partizanų ir ryšininkų portretai) atidarymas.
Dalyvauja: parodos autorius Klaudijus Driskius, ambasadorius Vygaudas Ušackas, partizanai Albinas Kentra ir Juozas Jakavonis, rýšininkė Prima Petrylienė
14.45 val. LR Seimo nario dr. Arvydo Anušausko knygos „Prezidento žvalgas: du gyvenimai“ pristatymas
15.30 val. Filmo „Nenugalimas“ peržiura. Dalyvauja filmo režisierė Agnė Zalanskaitė

Sporto aikštėje:

13 val. Tinklinio varžybos
14 val. Virvės traukimasis
14.30 val. Partizaninių kliūčių ruožas

Kviečiame dalyvauti Nacionalinio kraujo centro kraujo donorystės akcijoje, aplankytī „Misija Sibiras“ dalyvius, Patriotinių leidinių knygynėlyje

ORGANIZATORIUS

PARTNERIAI

RÉMEJAI

VYKDOTAISS

INFORMUOJAME, kad renginio metu bus fotograuojama ir filmuojama

Neleiskime niekinti sušaudytų ministru atminimo

Lietuvos Sąjūdžio Vilniaus skyriaus taryba išplatino pareiškimą „Dėl sušaudytos Vyriausybės paniekinimo“.

Jame išreiškiamas rūpestis dėl 1940–1945 metais sovietų nužudytų 18 Lietuvos Respublikos Vyriausybės narių atminimo įamžinimo:

„2016 metų liepos 1 dieną Vyriausybės kanceliarijai priėmus nutarimą (protokolas Nr. NV-2187) dėl 1940–1945 metais sušaudytų Lietuvos Respublikos Vyriausybės narių atminimo įamžinimo buvo imtasi aktyvių darbų.

Lietuvos Sąjūdžio siūlomas paminklas, įamžinsiantis sušaudytų Lietuvos vyriausybės ministru atminimą

„Misija Červenė“ versus „Misija atmintis“

(atkelta iš 1 psl.)

Išsigelbėti pavyko vienetams. Pirmą dieną kaliniai nuėjo 45 kilometrus. Naktį liepta visiems susėsti palei kelią šalia vienas kito eilėmis po trisdešimt žmonių ir nejudėti nei nekalbėti. Vėliau leido trumpam numigti ir vėl išrikiavę vorele nuginė pirmyn, visų akse pribaigdami nusilpusius, atsiliekančius.

Skirtingų šaltinių duomenimis, iš 4000–5000 kalinių, varytų iš Minsko Červenės link, gyvi liko tik apie 200. Pagal kitus šaltinius iš viso ten nužudyta: 2430 pirmoje miško vietoje (daugiausia baltgudžių), toliau dar 2440 lenkų, 540 lietuvių ir – skaičiai nežinomi – kažkiek kitų tautybių asmenų <http://www.llks.lt/knygos/Lietuva-bolseviku>

okupacijoje.pdf.

Dar kitur rašoma, jog 1941-ųjų metų birželio mėnesį iš 26 i 27-ają iš Minsko į Červenę mirčiai buvo išvaryta apie 3000 politinių kalinių, tarp jų apie 300 lietuvių. Žinant, kad žudynės buvo suorganizuotos siekiant nuslėpti „išvaduojamosios veiklos“ pėdsakus, ir turint omeny vėlesnius faktų falsifikavimus, tikėtina, kad tikslėn yra didesni skaičiai. Oficiali sovietų „tiesa“ buvo pateikta nesitinkint, kad išliko gyvų liudininkų ir kad pasaulis kada nors sužinos apie šiuos kruvinus darbus: jau gerokai po žudynių, liepos 5-ąją, NKVD konvojaus kariuomenės 42-osios brigados vadavas papulkininkis Vaniukovas kariuomenės valdybai išdėstė tokią Čer-

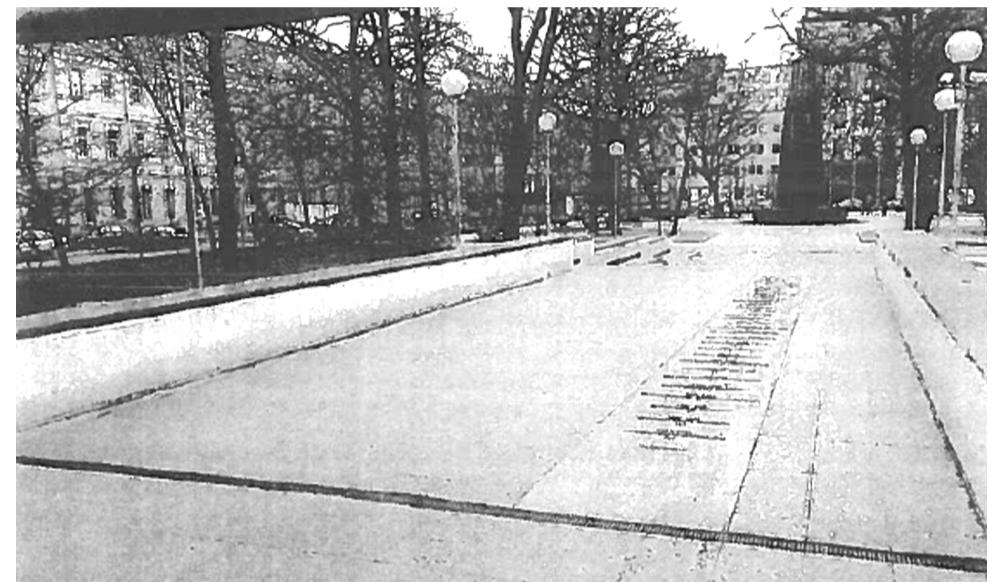
venės žudynių versiją: „1941 metų birželio 24–25 naktį 226-ojo pulko sargybos 170 žmonių evakavo kalinius iš visų Minsko kalėjimų Bereznos upės link kasti apkasų. Pakeliui Červenės apylinkėse sargyba, kartu su kaliniais, buvo smarkiai bombarduojama iš oro. Baltarusijos SSR NKVD Kalėjimų valdybos viršininko sprendimu, kalintieji už kontrrevoiliuinius nusikaltimus buvo sušaudyti, o kiti paleisti. Visa sargyba liepos 3 dieną grižo į dalinį.“

Tai tik patvirtina, kaip svarbu yra neleisti, kad laiko dulkės užklotų mūsų tautos kančios istoriją, nes melagystės kaip usnys – auga tuo vešliau, kuo labiau aplieistas dirvonas. Kad viešumas kai kam vis dar skaudžiai

projektuojant, derinant ir svarstant paminklo projektą prie Vyriausybės rūmų sušaudytiems ir represuotiemis ministrams buvo vadovaujamas enkavedistų, kagėbių, stribų ir kolaborantų žmonių naikinimo ir niekinimo patirtimi ir principais, – teigiama pareiškime.

LS Vilniaus skyriaus taryba „reikalauja prie Vyriausybės rūmų statyti Gedimino stulpų formos paminklą ir kviečia geros valios žmones neleisti niekinti sušaudytų ministru atminimą“.

„Tremtinio“ inf.

Seimo laisvės kovų komisijos siūlomas projektas – grindinio plokštėse išrašytos ministru pavardės

nepatogus, patvirtina iš šiūmetis „Misija Sibiras“ ekspediciją blokavimas (kaip visi žinome, Rusijos Federacijos ambasada Lietuvoje atsisakė duoti vizas „Misija Sibiras“ komandai vykti į ekspediciją Krasnojarsko krašte, į kurį kadais vežė neatsiklausę, ar kas nors nori ten vykti). Nes kas žino – gal trukdis vykti tvarkyti tremtinį kapų Sibire yra ženklas, jog daug svarbiau tų dalykų neužmiršti mums patiemams, kiekvienam asmeniškai. Nes jei dabar leisime nutildyti tiesos žodį ir rūpinsimės tik pragmatiniais dalykais, neilgai trukus tapsime zombių minia. Galbūt sočių, galbūt be akcento kalbančių angliskai, bet vargai bežinančių, kas esą...

Laima ARNATKEVIČIŪTĖ

Červenės kalėjimas

Lietuvių delegacija Červenėje

Ivykiai, komentarai

Nemaišykim futbolo su politika?

Neduoda ramybės vienas klausimas – kiek atsparūs Kremliaus propagandai mes, Lietuvos Respublikos piliečiai? Štai vyko futbolo čempionatas. Kiek žmonių suprato, kad tai ne šiaip pasaulio futbolo čempionatas, bet čempionatas Rusijoje! Šalyje, kuri kariauja tikrą karą prieš kaimyninę Ukrainą (pasak socialinių tinklų naujienų, per tą laiką, kol vyko čempionatas, rusai nužudė per 10 ukrainiečių Rytų Ukrainoje), kuri melą ir dezinformaciją sąmoningai skleidžia Vakarų šalyse! Vos tik atsirado bandančių šias tiesas priminti pasaulio sąžinei, tuo pati girdo triūbos: „Nemaišykim sporto su politika“. Tikra tiesa – nereikia maišyti, bet tik tuo atveju, jeigu tai nesusiję su Rusija. Tad tikrai neįtikėtina, kad štie triūbintojai nesupranta, kad putinistinėje Rusijoje tiesiog negali egzistuoti tarptautiniai dalykai, nesusiję su politika. Rusija meluoja visur, net smulkmenose – atidūs stebėtojai socialiniuose tinkluose išplatino nuotrauką, kurioje įamžinta Rusijos premjero D. Medvedevo ir Kroatijos prezidentės Kolinda Grabar-Kitarovic susitikimo akimirka. Joje akivaizdu, kad D. Medvedevas yra šiek tiek aukštesnis už Kolindą Grabar-Kitarovic. Sakysite, kas čia tokio? Nieko, išskyrus tai, kad iš tikro kroatė už žemaūgi rusų aukštesnė visais 15 centimetru. Suprantama, tai

smulkmena, bet tendencija akivaizdi: išgalvotame propagandiniame Rusijos Federacijos pasaulyje negali būti aukštėsnių už rusus!

Gržkime į futbolo čempionatą. Socialiniuose tinkluose pasirodė pačių rusų nufilmuoti kadrai, kaip vietas valdžia ten, kur vyko čempionato varžybos, paslėpė už aukštų tvorų eilinių rusų skurdžias sodybas, o apšiurusius miestų pastatus – po medžiaginėmis paklodėmis su išpieštais dailiais tų namų atvaizdais: visa tai skirta užsieniečiams apmulkinti, kad šie nematytu, kaip iš tikrujų gyvena rusų liaudis.

Negali neprisiminti ir futbolo gerbėjų pastebėjimų, kad kažkur staiga pradingo keli Rusijos komandos futbolinkai. Ar tik nebus tai susiję su dopingovartojimu? – klausajie. Prisiminkime, kiek Rusijos sportininkų, atstovaujančių įvairiomis sporto šakoms, „išgarsėjo“ dopingo vartojimo skandaluose, ir tokios spėlionės neatrodys absurdiskos. Svarbiausia, kad ta apgaulė buvo globojama Rusijos valdžios!

Visgi aistra futbolui nustelbė daugelio žmonių blaivų protą nesidžiaugti šia sporto švente, vykstančia Rusijoje. Tačiau buvo ir tokį, kurie paskelbė savo šalį boikotą – nestebėjo čempionato. Žinoma – ir be vienos kregždės pavasaribus, tačiau veidmainiška tada piktingis, kad kai kurių Vakarų šalių politi-

kai glèbesciuoja su Putinu. Žodžiu, nemaišykim sporto su politika.

Bet kai Kroatijos komanda įveikė Rusijos rinktinę ir vienas iš kroatų futbolininkų garsiai ištarė: „Šlovė Ukrainai!“, tie patys triūbintojai „nemaišykim sporto su politika“ baisiai pasipiktino tokiu neva nekorektišku sportininko elgesiu. (Keista, kad jiems niekada nekilo jokių minčių, kas čia vykssta, kai rusų sirgaliai stadionuose skanduodavo „Rusija! Rusija!“ tada, kai Rusijos rinktinė net nežaidė.)

Užtat socialinių tinklų vartotojai taikliai pastebėjo: „Kai 70 metų buvo šūkaujama: „Šlovė TSKP!“ ir taip garbinama budelių ir teroristų partija, niekas nesipiktino, kad tai amoralu, o kai pasigirsta šukis „Šlovė Ukrainai!“, tai ižvelgiamas nenormalus dalykas? Pašlovinti darbščią ir daug iškentėjusių bei agresoriaus užpultą tautą yra nenormalu, o štai budelius garbinti – normalu?“ Skaitytojams priminsime, kad po pergalės, lėmusios Rusijos rinktinės eliminavimą iš čempionato, Kroatijos rinktinės žaidėjas Domagojus Vida sušuko: „Šlovė Ukrainai!“, o sportininkų palaikė komandas treneris Ognjenas Vukojevičius, pareiškės, jog pergalė skiriama Ukrainos didvyriams. Abu kroatus su Ukraina sieja būtent sportas: D. Vida Kijevo „Dinamo“ klubo marškinėlius dėvė-

jo 2013–2018 metais, o O. Vukojevičius taip pat žaidė Kijevo „Dinamo“ klube 2008–2015 metais.

Deja, Kroatijos futbolo federacija pabūgo ir nubaudė sportininkus už „nesportišką elgesį“. Kaip visuomet, geriausiai tai, kas įvyko, apibūdina liaudis savo anekdotuose:

„Kalbasi du futbolo aistruliai:

– D. Vida sušuko: „Šlovė Ukrainai!“, juk tai nacistinis lozunas prieš Rusiją!

– O kur ten minima Rusija?

– Na, jeigu sakoma „šlovė Ukrainai“, reiškia prieš Rusiją, mes gi kariaujame su Ukraina!

– Tai jūs kariaujate su Ukraina???

– Ne! Mūsų karių ten nėra. Bet ten gi banderininkų chunta!“

Kaip matote, šis humoristinis pasakojimas dar kartą įrodo, kad negali būti sporto be politikos, kai jis susijęs su putinistine Rusija. Apmaudu, kad Vakarų pasaulyje neatsirado politinio lyderio, kuris būtų išdrisęs iškelti klausimą dėl tarptautinio boikoto – tokio, koks buvo paskelbtas Maskvos olimpinėms žaidynėms 1980 metais dėl sovietų agresijos prieš Afganistaną. Pasaulinis futbolo čempionatas Rusijoje įvyko, tačiau neverta sakyti, kad nugalėjo sportas, o ne politika.

Gintaras MARKEVIČIUS

Kas sustabdys Kremliaus dezinformacijos malūną?

Politologas Vytautas Keršanskas, komentuodamas putinistinės Rusijos propagandos įtaką Vakarų visuomenei, priminė, kad prasidėjus Maidano įvykiams Kremliaus pradėjo precedento neturintį propagandinį Ukrainos puolimą, tačiau tik 2015 metais Europos Sąjungos vadovai, gavę įrodymų, kad toji propaganda smegenis plauna ir vokiečiams, suprato, kad reikia imitis realių veiksmų prieš prieššką Ru-

sijos propagandą. Deja, kažkokių kategoriskų priemonių, kurios priverstų Kremlį nutraukti savo prieššką veiklą, ES nelabai ir turi. Negana to, Federika Mogherini (nuo 2014 metų lapkričio 1 dienos – Europos Sąjungos vyriausioji užsienio reikalų igaliotinė bei Europos Komisijos pirmininko pavauduotoja; kandidatuodama išėjaukštą ES postą, ji buvo Rytų Europos šalių itin aršiai kritikuojama dėl savo užsienio

politikos Rusijos agresijos atžvilgiu ir sankcijų Rusijai sušvelninimo, – aut. past.) trejetą metų visais įmanomais būdais ignoravo perspėjimus apie aktyvią Rusijos propagandinę veiklą, nukreiptą prieš ES. Taigi ES valstybėms narėms belieka imtis savarankiškų veiksmų, kurie ribotų Maskvos prieššką propagandą. Žinoma, su salyga, kad joms netrukdyti ES direktyvos, teigiančios, jog pažiedžiama žodžio laisvė. Vadinas, iš-

kilo reikalas peržiūrėti tas direktyvas, ir toks nurodymas jau duotas Europos Komisijai. Gaila, kad taip sunkiai bunda Vakarų šalių elitas iš letargo, apėmusio pasibaigus šaltajam karui. Tam tikra prasmė galima pasidžiaugti, kad persistengė ir putinistinė Rusija, sėdama dezinformaciją ir bandydama paveikti rinkimų rezultatus ne tik daugelyje Europos šalių, bet ir demokratijos citadelėje – Jungtinėse Amerikos Valstijose.

ESBO šalių parlamentarai išgirdo Lietuvos balsą dėl propagandos

Lietuvos Seimo delegacija Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (ESBO) Parlamentinėje Asamblejoje, kurią sudarė delegacijos vadovė Rūta Miliūtė bei Seimo nariai Laurynas Kasčiūnas ir Vytautas Bakas, liepos 6–11 dienomis dalyvavo šios organizacijos metinėje sesijoje Berlyne (Vokietijos Federacinė Respublika).

Lietuvos delegacijai pavyko sutelkti pakankamai kitų ESBO valstybių parlamentarų balsų, kad jų teikta rezoliucija „Dėl karo propagandos ir neapykantos kurstymo ESBO erdvėje“ būtų priimta.

„Pastarojo dešimtmečio karai

Gruzijoje ir Ukrainoje parodė, kad kardinės agresorės veiksmus dažnai lydi ir intensyvios propagandos kampanijos ne tik šalyse, kurios yra puolamos, bet ir tarptautinėje erdvėje, taip siekiant suklaudinti visą tarptautinę bendruomenę. Todėl šiandien būtina imtis tokų bendrų iniciatyvų, kaip ši rezoliucija, tam, kad atpažintume ir neutralizuotume tokias dezinformacijos kampanijas dar tankams nepriartėjus prie demokratiškų valstybių sienų“, – komentavo rezoliucijos iniciatorius L. Kasčiūnas.

Rezoliucijoje pabrėžiama, kad kiekviena valstybė narė privalo nekurstyti

propagandos židinių bei stiprinti atsparrumą propagandai, vengti finansuoti propagandą, nenaudoti valstybinių žiniasklaidos priemonių propagandos skliaidai, didinti visuomenės raštinguosius žiniasklaidos srityje, skatinant žiniasklaidos nepriklausomumą ir tiriamą žurnalistiką. Rezoliucijoje taip pat pabrėžiama, kad bet kokia karo propaganda ir neapykantos kurstymas turėtų būti draudžiami įstatymais.

Pasak delegacijos vadovės Seimo narės R. Miliūtės, rezoliucija taip pat kviečiama ugdyti informacijų raštinguosius „Svarbu užtikrinti ne tik bendrus ko-

uos su propaganda standartus, bet ir gyventojų atsparrumą informaciniems grėsmėms, todėl rezoliucija skatinama ugdyti informacijų raštigungą, ypač per švietimo sistemą“, – teigė parlamentarė.

V. Bako teigimu, didelį vaidmenį igyvendinant šią rezoliuciją turės laisva ir nepriklausoma žiniasklaida, kuri yra ne tik demokratinės, bet ir laisvos bei atviros visuomenės pagrindas. Laisva ir nepriklausoma žiniasklaida – tai apsauga, kuri privalo ne tik identifikuoti propagandą ir neapykantos kurstymą, bet ir įspėti apie tai visuomenę.

Parengta pagal TS-LKD inf.

„Tautišką giesmę“ išgirdo visas pasaulis

„Šiandien mes visi turime vieną var-

dą – Lietuvą. Mūsų tautai nėra už jį gražesnio ir brangesnio. Mes gerai ži-

name – dainuojanti tauta nenugalima,

jos neimanoma pavergti ar sunaikinti, todėl dainuokime, rodykime sau ir pasauliui, kokia ypatinga Lietuva, kokia sutelkta, didinga ir graži mūsų

Lietuvą ir kitą šimtmetį.

Dvidešimtoji Dainų šventė skirta

Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo šimtmečiui paminėti. Jos metu Vingio parke į daugiatūkstantinių chorų susirinko dainininkų iš viso pasaulio. Siemet šventėje dalyvavo 1495 kolektyvai – apie 36 tūkstančiai dalyvių.

Prezidentės spaudos tarnyba

Liepos 6 dieną Vilniuje Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė dalyvavo šimtmečio Dainų šventės „Vardan tos...“ Dainų dienoje ir kartu su susirinkusiais Vilniaus Vingio parke bei lietuvių visame pasaulyje giedojo valstybės himną „Tautišką giesmę“.

Knygos „Mūsų likimai“ pristatymas Klaipėdoje

Jaudinčiai smuiko garsais (atlėkėja Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazijos moksleivė Monika Dargytė) ir politinės kalinės, ilgametės ir aktyvios Klaipėdos PKT sąjungos narės Onos Padvarietienės eilėmis, skaitomomis aktoriaus Rimanto Pelakauskui, prasidėjo knygos „Mūsų likimai“ pristatymas Klaipėdos Ievos Simonaitytės bibliotekos pilnoje salėje.

Susirinkusiems buvo parodyta išstrauka iš dokumentinio filmo „Raudonasis teroras gintaro pakrantėje“, o renginio vedėjas aktorius R. Pelakauskas skaitė išstraukas iš pristatomos knygos.

Knygos sudarytojas ir vienas iš sumanytojų Klaipėdos PKT sąjungos pirmininkas Vytautas Pranciškus Mickus trumpai informavo apie knygos atsirađimo istoriją, jos paruošimo leidybai 7-8 metų darbo etapus. Tik iš kulkumo sudarytojas nepasakė, kokio titaniško darbo, pasiaukojimo, širdies, nepamatuojamai daug laiko pareikalavo iš jo knygos paruošimas leidybai ir lėšų surinkimas, kad knyga pasiekštų skaitytojų.

1991 metais buvusių politinių kalinijų ir tremtinių sąjungos Klaipėdos skyrius nusprendė pastatyti paminklą, o vėliau ir memorialą tautos kančioms atminti. Memoriale įmūrytas 671 vardinis akmuo su nukentėjusių nuo sovietinio genocido vardais, pavardėmis, tremties ir kalinimo vietovardžiais, datomis ir kt. Šie akmens sunešti pačių nukentėjusių ar jų artimųjų, liudija apie tragediją, daugumai Lietuvos žmonių, istoriją. Kiekvienas tarsi atnešė čia savo tremties, kalinimo ar netekčių skausmo dalelę. Akmuo prie akmens, biografija prie biografijos, likimas prie likimo ir susidaro pakankamai išsamus

ir šiurpus to laikmečio vaizdas.

Knyga didelės apimties ir formato. Pateikta kiekvieno akmens nuotrauka ir jame paminėtų gyvenimo, tremties ar kalinimo istorija. Kai kurios biografijos išsamios, apimantios gyvenimą laisvoje Lietuvoje, tremties ar kalinimo kančias, grįžimą į išsvajotą ir išsiiltą tėviškę, kur laukė sudeginti ar užgrobtinamai, pažeminimas, priesiskumas ir „raupsutojo“ gyvenimas. Kitų įrašai labai trumpi, nurodant tik faktus, rastus Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro išleistose knygose, apie kai kuriuos nepavyko niko rasti, todėl pateiktos tik akmensukų fotografijos.

Aktviausiai talkinusiemis darbuose ar paaukojusiemis lėšų knygos leidybai buvo padékota įteikiant knygas.

Nors, kaip minėjau, knyga yra didelės apimties, tačiau net ir storiausia knyga negali sutalpinti tos baimės, pažemėjimo, prievertos patirtos trémimo ar suėmimo metu. Kokia knyga galėtų sutalpinti tą neįsivaizduojamą skausmą, kai tavo mirusį artimą, neatlaikiusių trémimo „sąlygą“, paprasčiausiai išmeta iš vagono ar tremtyje, šiaurės šaltyje „suštabeliuoja“ netoli barako? Kokia knyga galėtų sutalpinti motinos skausmą, kai iš bado miršta jos vai-kai? Kokioje knygoje galėtų tilpti partizanų vado Adolfo Ramanauskovo-Vanago fizinis skausmas ir pažemėjimas, patirtas KGB tardymo „metodu“, kitų laisvės kovų dalyvių ar nepriklausomos Lietuvos šviesuolių iškentėti tardymo ir kalinimo košmarai? Kokia knyga galėtų sutalpinti šimtus tūkstančių „uz ką?“, „kodėl?“, kuo nusikalto okupantui sene-liai, invalidai, vaikai, kai kada tremiai mi vieni, nes tėvai ka-lėjime ar žuvo kovodami už Lietuvos laisvę, netgi kūdikiai? Kas galėtų aprašyti visus rau-donojo pragaro ratus?

Taigi tai labai reikalingas darbas istorinės atminties išsaugojimui, pramenant jaunimui ir ateinančiomis kartoms, kaip pamoka ir priesakas, kad laisvę ir nepriklausomybę reikia saugoti ir ginti, kad tai visų mūsų pri-minė pareiga.

**Irena
BERNATONIENĖ**

Padėka

Dėkojame paaukojusiai Partizanų alėjos Kaune įgyvendinimo darbams **Lorelei Kudarienei – 20 euru**.

Visus geros valios žmones kviečiame aukoti Partizanų alėjos Kauno senosiose kapinėse statybai.

Aukojamas lėšas prašome pervesti į Lietuvos politinių kalinijų ir tremtinių sąjungos sąskaitą LT537044060008103591, AB „SEB bankas“, banko kodas 70440.

Aukoti galite ir paskambinę trumpuoju numeriu **1402**, skambučio kaina 1,50 euro. Daugiau informacijos www.partizanualeja.lt.

Dėkojame už Jūsų gerumą!
LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Lietuvos trispalvė Kapčiamiestyje

1983 metų vasario 16 dienos rytą virš Kapčiamiesčio vidurinės mokyklos pastato plevėsavo graži trispalvė Laisvės vėliava. Į pamokas besirenkančių mokinį veiduose spindėjo šventiškas giedrumas ir nuostaba. Mokiniai susispėtė kieme ir nenuleidami akių, džiaugdamiesi gérėjosi lietuviška trispalve, kuri dar 15 minučių jiems bylojo apie praeities kovų aukas, jų ištikimybę ir neišreiskiamą meilę Lietuvai; ji bylojo ir apie dabanties Bažnyčios ir tautos kančias. Tas mintis patvirtino vieno mokinio skandavimas: „Gyvuos dar gyva Lietuval“

9 valandą atėjės į mokyklą direktorius Zenonas Sabalius tuo pat paskambino į Lazdijų miesto milicijos skyrių ir Valstybės saugumo komitetą, o šie įsakė vėliavą skubiai nuplēsti. Mokytojas J. Subačius ir mokyklos ūkvedys Ališauskas nuplēše trispalvę ir atnešė į mokytojų kambarį.

Gretai į Kapčiamiestį atvyko veiklus Lazdijų rajono saugumietis Algis Gylys. Jis su Kapčiamiesčio apylinkės milicijos igaliotiniu Vladu Kavoliuku, apylinkės pirmininku J. Lapinsku ir drauguvininkais nubyko pas Kapčiamiesčio gyventoją, zakristijoną Juozą Sadecką, apžiūrėjo visus kambarius, kiemą, tvartą, sandėlį, prašė parodyti raktus. Trumpai paklausinėjė mokyklos sargę Sadeckienę, pareigūnai išėjo.

Vasario 17 dieną į Kapčiamiesčio apylinkės milicijos skyrių buvo kviečiamas atvykti Kapčiamiesčio kolūkio darbininkas Jonas Romas Žibūda. Tačiau jis vykti atsisakė: „Kas norisu manim kalbėtis, tegul pats atvyksta, aš neisiu“. Tuo pat į kolūkio dirbtuvės atvažiavo mašina ir J. R. Žibūdą nuvežė į milicijos skyrių.

Saugumietis A. Gylys, išsprasės iš kabineto savo pagalbininkus, pradėjo pokalbi. Pirmiausia priminė, kad tuo reikės išeiti tarnauti į sovietinę kariuomenę. A. Gylys siūlėsi padėti, kad J. R. Žibūdą paskirtų tarnauti kur nors geresnėje vietoje, arčiau namų, tačiau su salyga, kad šis padėtų išaiškinti, kas ga-

léjo iškelti lietuvišką vėliavą, o jei atsisakys padėti, tai bus išsiustas atlikti karinę prievozę kur nors pačioje Šiaurėje.

J. R. Žibūdą dar klausinėjo, ar dažnai lankosi bažnyčioje, ar bendrauja su kunigais, ar seniai buvęs pas Vytautą ir Gintą Sakavičius. A. Gylys liepė, sutikus šiuos vaikinus, pagirti už drąsą ir sumanumą, kad taip aukštai sugebėjo iškelti tokią vėliavą, ir stebėti, ką šie du atsakys ir kaip reaguos.

Saugumietis, išėmęs Trispalvės galabą, padavė J. R. Žibūdai ir įdėmiae paklausė, ar kartais kur nors bažnyčioje nematęs panašios.

J. R. Žibūdai viską paneigus ir atsisakius nuo visų saugumiečio „geradyrsciu“, šis sakėsi vyksiąs į J. R. Žibūdos namus apžiūrėti, bet nevažiavo. Atnisveikinės saugumietis liepė niekam nepasakoti apie pokalbij, žadėjo dar susitikti, o jeigu J. R. Žibūdai pasiseks surinkti žinių, tai jas perduoti milicijos įgaliotiniui V. Kavoliukui ar jam pačiam.

Tą pačią dieną į Lazdijų milicijos skyrių pas Jarmalą buvo iškvieistas Linas Sadeckas. Jis ten buvo tardomas ir verbuojamas.

Iš tikrujų Vasario 16-osios naktį Trispalvę iškélé trise: Jonas Romas Žibūda, Gintas Sakavičius ir Vytautas Sakavičius. Dar iš vakaro, po pamokų, prieš eidami namo, jie į mokyklos durų spynos raktą skylutę prigrūdo smulkių geležies gabalėlių, kad mokyklos sargas negalėtų užrakinti durų. Šis, negalédamas užrakinti durų, kurį laiką pabudėjo ir, pamanęs, kad nieko neatitiks, nuėjo namo ilsėtis.

Vidurnaktį šie trys jaunuoliai atėjo nešini Trispalvę. Kadangi durys buvo neužrakintos, Jonas Romas Žibūda ir Gintas Sakavičius užlipo aukštyn ir virš mokyklos stogo pritvirtino vėliavą. Vytautas Sakavičius budėjo žemai, prie mokyklos durų. Lietuvos Trispalvę savo rankomis pasiuvio Ona Žibūdienė iš Menciškės kaimo.

Gintaras LUČINSKAS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinės informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina: 1 mėn. – 2,45, 3 mėn. – 7,34 Eur.

2018 m. liepos 20 d.

Tremtinys

Nr. 27 (1289)

5

Liukrecijos Adomaitytės kelias į Sibirą

Pabaiga.
Pradžia Nr. 26 (1288)

Naujoje tremties vietoje

Pagaliau vietos valdžia suprato, kad čia, Taljanuose, yra daug žmonių, kurie negali dirbtai taigoje. 1949 metų pavasarijus pervežė į Irkutsko srityje esantį Zimų miestą. Ten mus su mama apgyvendino 56 barake, kuris kažkodėl buvo vadinas cigonbarakiu. Barakokambarėlyje buvo trys gultai, gyvenome trys ne-pilnos šeimos: Zarankienė su vaikite Dalia, Baltrušaitienė su vaikais Janina ir Pijumi ir mudvi su mama.

Zimoje buvo lentpjūvė, tad dauguma moterų ir vyresniųjų vaikų dirbo ten. Iš pradžių pradėjo dirbtai tik mama, bet uždarbis buvo toks menkas, kad dviese negalėjome prasimaitinti. Tai iš užšalusios žemės krapštadavome sušalusias bulves, reikėjo slėpti, kad niekas nepamatytų. Nuplovę jas pjaustėme riekučius ir kepėme ant plytos. Ne kartą teko valgysti duoną iš bulvių lupenų ir kitus „gardumynus“. Mama, nenorėdama, kad abi nusibaigtume gyvendamos pusbadžiu, įtaisydavo mane „dirbt“ aukle. Taip dirbau net trijose rusų šeimose, nors man tebuvo 12 metų. Mano prižiūrimi kūdikiai dar nevaikščiodavo, tad reikėdavo ant rankų nesioti. Man jie buvo tokie sunkūs, kad neilgai pabuvusi vienoje šeimoje pabėgdavau, o mama išbarusi įtaisydavo kitur. Nepaisant to, kad gaudavau ten pavalgyti, man darbelis su mažais vai-kais buvo per sunkus.

Baisu būdavo, kai reikėdavo stovėti su kortelėmis eilėse prie duonos. Ne stovėjimas buvo baisus, o tai, kad dažnai, kai tik ateidavo mano eilė, duona pasibaigdavo. Ir vėl reikėjo stoveti eilėje iš naujo, kol kitą vežimą duonos atveš. O tos duonos buvo tik tiek, kad užtekdavo vienam kartui pavalgyti. Sprendėme su mama, ką daryti. I mokyklą man eiti nebuvo jokio noro, tad vienus metus nesimokiau.

Nuo trylikos jau į darbus

I aukštį aš gerokai išstypau. Nusprendžiau eiti pas komendantą prašyti fiktyvios pažymos apie gimimo metus darbui, nes labai norėjosi valgyt. Taigi vieną gražią 1951 metų vasario dieną nuėjau į komendantūrą. Priėjusi prie komendanto stalą pasistebiau ant pirštų galiukų, kad atrodyčiau aukštesnė, ir paprašiau, kad man išduotu pažymą, jog aš gimiau 1935 metais, tai yra mane „pasendint“ dvejais metais. Be jo kio vargo gavusi reikiama dokumentą, nuėjau pas medžio apdirbimo cecho viršininką, kad priimtu į darbą. Buvau trylikos su puse, o pagal pažymą jau beveik pilnametė. Mane priėmė dirbtai 1951 metų vasario viduryje.

Paskyrė dirbtai į antrą pamainą. Galvojau, kad nesulauksiu pamainos pabaigos, buvo nežmoniškai sunku. Reikėjo nuo reismuso (rastų pjovimo staklių) nuimti 6 metryų ilgio lenta, nutraukiant jas už galio. Taip praėjo pirma sunki savaitė, o paskyrus į pirmą pamainą, buvo lengviau, nes pastatė žaliavos prienešėja prie staklių. Tai tėsėsi pora savaičių, o kovo pradžioje cechė įvyko gaisras. Po gaisro mums, mažametėms,

atsirado daug pagalbinių darbų: tai cecho valymas, medienos atliekų ir pjovenų išvežimas iš teritorijos ir taip toliau. Po cecho išvalymo reikėjo dirbtai prie staklių prinešėja visose trijose pamainose. Trečioji pamaina, kuri tėsėsi nuo 24 val. iki 8 val. ryto, būdavo pati sunkiausia. Žiūrėdavau apsunkusiomis akimis į cecho tarnautojus, kurie rinkdavosi į darbą aštuntą iš ryto ir pavydėdavau: jie švariai apsirengę, svarbiausia, gerai išsimiegoje, rytais eina pro mūsų darbo vietas į savo šiltus kabinetus. Ir vienąkart nusprendžiau: rudenį eisiu į vakarinę mokyklą. Mano mamytė labai apsidžiaugė, kai pranešiau jai apie tai. Reikėjo baigtis penktą-septintą klasę, ir dirbtai. Dar norėjosi nueiti prie barakų pasišokti. Tada nebadavom. Išsivirdavom net burokelių sriubos, pagardinatos aliejuje pakepintais svogūnais.

Mokiausi vakarinėje mokykloje

Norint dirbtai ir mokyti vakarinėje mokykloje, galėjau dirbtai tik pirmoje ir trečioje pamainose. Keitėsi cecho meistrų, skirtinti buvo ir bendradarbiai. Labai daug tremtinų dirbo tame cecho, susipažinome, susidraugavome. Į naktinę pamainą eidavome kartu visu būriu. Tekdavo dirbtai su skirtiniais staklininkėmis, tad reikėjo mokyti vienoms kitas pavaduoti. Atrodė, buvau stropi mokinė, bet, kai mano staklininkė Arlauskienė susirgo, pavadavau ją tik savaitę, nes skubėdama dirbtai ir dėl jauno amžiaus nelabai suvokdama pavojaus, dirbdama naktinėje pamainoje susižeidžiau ranką. Laimė, tai buvo nedidelė trauma, tik buvo didelis išgastis, net apalpau.

Po to pamainos meistras mane paskyrė savarankiškai dirbtai prie staklių. Neužilgo – vėl trauma, nedidelė. Pradėjau savimi nepasitikėti, tačiau vėl paskyrė prie staklių. Bijojau, bet vargais negalais įkalbėjo mane, sutikau. Tačiau trečias kartas nemelavo: ir vėl nelaimingas atsitikimas, tik šis yau rimtiesnis: sužeisti dviejų pirštų galiukai. Po to jau jokiais grasinimais manęs neprivertė dirbtai prie tos rūšies staklių. Taip ir prabėgo trys su puse metų pavojin-game darbe.

Tuo metu, 1953 metų kovą, mirė Stalinas. Buvau jau šešiolikos. Suvarė visus į aikštę, kur per garsiakalbius išgirdome tą žinią. Tuomet dar nesupratau, ar mums, tremtiniam, bus nuo to geriau. Tačiau gyventi tapo laisviau, nereikėjo vaikščioti kas mėnesį į komendantūrą. Galima buvo ir į turą be konvojų palydos nueiti. Vėliau išgirdau, kad baigus mokyklą, bus galima išvažiuoti studijuoti į Irkutską.

1954 metais baigiau septynias vakarinės mokyklos klasės. Mokiausi gerai, mokyklos direktorių ir klasės auklėtoja rekomendavo stotį į pedagoginę mokyklą, nes turiu polinkį mokyti kitus. Man pačiai šitas patarimas labai patiko, pradėjau galvoti apie pedagogiką. Tačiau šiai mano svajonei nebuvo lemta išsiplūdyti, nes nuo 1954 metų į pedagoginę mokyklą pradėjo priimti moksleivius tik su viduriniu išsilavinimu, tai yra baigusius 10 klasių. Mano svajonė subliuško, nes toliau mokyti vakarais ir dirbtai jau neturėjau jėgų.

Irkutske

Man sukako 17 metų. Reikėjo galvoti apie ateitį ne gamykloje prie staklių, o siekti man prieinamo išsilavinimo. Nusprendžiau: stosiu ten, kur pirmakursiams suteikiamas bendrabutis. Stojamujų laikyti nereikėjo, nes mokslą bai-giai penketukais.

Prasidėjo ilgas mokslų ieškojimas. Pagaliau suradau, kad Irkutsko finansų technikumas priima mokyti ir pirmakursiams suteikia bendrabučius. Nieko nelaukdama ir jau negalvodama, kas iš to išeis, išsiunčiau ten dokumentus. Netrukus gavau atsakymą: priimta, atvažiuoti rugpjūčio 31 dieną adresu: Irkutskas, Timiriazevo 31. Taip aš ištrūkau iš tremties vietus.

Traukinys Taišetas–Irkutskas, vagonas, gultas antrame aukšte ir apie 8 valandos kelionės. Vagone susipažinau

Sigeriausia Sibiro drauge Aldona Grėbliauskaitė (kairėje), 1955 metai

Zimos tremtinų gegužinė, 1954 metai

su pakelite Nataša, kuri irgi važiavo studijuoti. Dviese jau buvo drąsiau. Bet pasiekus kelionės tikslą paaiškėjo, kad dėl vienos bendrabutyje džiaugiaus per anksti, nes skelbime buvo parašyta netyesa - pirmakursiams vienos bendrabutyje nesuteikiamas. Nesuteikėjo ir man, bet kelio atgalnebuvo, tad teko ieškoti kur apsigyventi. Su Nataša ir dar vienam mergina išsinuomavome kambariuką priemiestyje. Kaip reikės gyventi gaunant 140 rublių stipendiją, iš jų už lovą sumokėti 50 rublių? Juk padėti nebuvo kam, reikėjo verstis pačiai.

Badu nenumiriau, bet skrandži nuo sauso maisto susigadinau. Pusryčiams bandelė už 6 kapeikas ir stiklinė šalto vandens. Pietūs panašūs. Vakare – makaronai su aliejumi. Ir taip beveik visą pirmą kursą, tik pačioj mokslu metų pabaigoj, kai paskutinis kursas išvažiavo į priešdiplominę praktiką, mus, pirmakursius, apgyvendino bendrabutyje. Tada būdavo didelė šventė, kai kursiokės (visos buvo vietinės, išskyrus mano likimo draugę Laimą Mališauskaitę) iš tévų atsiveždavo bulvių, morkų ir dalydavosi. Bendrabutis buvo toli nuo technikumo. Labai džiaugiaus, nes buvo galima sočiau pavalgyti. Vieita bendrabutyje kainavo septynis rublius, vadinas 43 rubliai valgymui.

Taupėm visur, kur galėjom. Rytais į paskaitas reikėjo tramvajumi

važiuoti. Sugalvojom gudrybę, kažkas iš mūsų rodydavo konduktorei 25 rublių kupiūrą, konduktorė dažnai neturėdavo grąžos, tai atsikdavo ir taip, kad kol ta ieškojo grąžos mums jau reikėdavo išlipti. Nesumokėjus už bilietą, kapeikos likdavo bandelei pusryčiams.

Mokslai technikume man sekėsi gerai. Jau pirmame kurse technikumą pavadinė apskaitos-kredito vardu, tad buvome ruošiamos banko sistemos specialistais. Kaip jau minėjau, technikume mokémės tik dvi lietuvių tremtinės. Diskriminacijos nepatyrėme, juolab kad su Laima Mališauskaitė buvome pirmūnės.

Baigusi I kursą, parvažiavau į Zimą, pas mamą atostogų. Per tą laiką tremties įvyko pasikeitimą. Šeimos jau ruošėsi grįžti namo į Lietuvą. Mano draugas Vincas Gaidamavičius mane jau buvo pamiršęs, turėjo naują draugę.

Kiti mokslų kursai pralėkė žaibo greitumu. Mama išvažiavo namo. Rašė, kad namų mums negrąžina, jai tenka gyventi pas pažiūstamus tai vienur, tai kitur. Giminės bijojo išleisti. Buvo laikas, kad pradėjo smerkti Stalino kultą. Mums net paskaitą apie tai skaitė: kas kaltas dėl mūsų ištremimo? Man atsakė: tik Stalinas...

(keliamas į 7 psl.)

Gyvenimas tremtyje

Radijas mūsų namuose įjungtas nuo ankstaus ryto. Aš išskubu į mokyklą, o močiutė ir vėl lieka namuose. Radijas – jos langas į pasaulį – nenutyla nuo ryto iki vakaro. Žinau, kad močiutė klausysis radijo, tyliai, pusbalsiu melsis už artimuosius, už tėvynę, už tuos, kurie paaukojo savo gyvybę už tėvynę Lietuvą. Po pietų, kai sugrįšime namo, ant stalo garuos močiutės išvirta sriuba. Vakare močiutė ką nors papasakos.

Mano močiutė Antosė Ubartaitė gimė 1924 metų birželio 12 dieną Nemakščiuose, Raseinių rajone. I politinė veiklą įsitraukė 1945 metais balandžio mėnesį. Tais pačiais metais ištakėjo už Juozo Pikčiūno. Laimė truko labai trumpai, nes 1945 metais rugsėjo 4 dieną vyras mirė. Antosė Didžiokienė (tuo metu Antosė Pikčiūnenė) areštavo 1947 metais sausio 17 dieną ir išvežė į Tauragę. Prasidėjo KGB tardymai. Pirmasis tardymas įvyko Tauragės sulaikymo namuose – šiubartinėje, obaigėsi Šilutės kalėjime. Tardytojas buvo kariškis, pavarde Lapinas. Vertėjai nuolat keisdavosi, buvo labai žiaurūs, mušdavo negailėdami. Dar ir dabar jų smurto pasekmės močiutė jaučia. Stiprūs smūgai į galvą pažeidė akies tinklainę, ir viena akimi močiutė visai nemato.

A. Didžiokienė teisė Šilutėje kartu su dar 42 asmenimis. Močiutė gavo 10 metų lagerio ir 5 metus gyventi neturint jokių teisių. Ji buvo nuteista pagal 58.1-A ir 58.11 straipsnius. Po teismo iš Šilutės išvežė į Klaipėdos kalėjimą, tenji praleido du mėnesius. Kalėjimuose močiutė išbuvo 9 mėnesius. 1947 metais rugsėjo 27 dieną ją išvežė į Vilnių, kur buvo ruošiamasi žmones išgabenti į Rusiją. Kai buvo surinkta daugiau nuteistųjų, spalio 24 dieną traukinį ešelonas pajudėjo į Rusiją. Vagonuose kaliniai miegojo pamainomis, nes visiems neužteko vietos. Tame pačiame vagone, šalia „narų“, stovėjo didžiulis „bakas“ – tai buvo tualetas, kuriuo naudojosi visi. Močiutės kelionė tėsėsi du mėnesius. Kai kuriose stotyse atkabindavo kalinių vagonus, ir jie stovėdavo kelias dienas, kol atsiradavo traukinys, važiuojantis į kalinimo vietų link. Tada prikabindavo kalinius gabenantčius vagonus ir ešelonas vėl pajudėdavo. Tokie kelių dienų sustojimai buvo ne kartą.

1947 metų gruodžio 2 dieną ešelonas pasiekė Krasnojarsko persiuntimo punktą. 21 parą ešelonas prastovėjo Krasnojarske, nes buvo paskelbtas karantinas, kuriam pasibaigus į persiun-

timo punktą atvažiuodavo pirkliai išsirinkti darbininkų. Močiutė pateko į Tugač apylinkės lagerį – Samsonovką.

Buvo šalta žiema, apavas ir drabužiai menki: „burkės“ ir „vatinkos“. Tugač apylinkė buvo Sajano kalnų papédėje, ten buvo įkurti kalinių lageriai. Visą lagerį juosė aukšta spygliuota tvora, kuria tekėjo elektra. Vyrai ir moterys gyveno atskiruose lageriuose. Kaliniai buvo įvairių tautybių: lietuviai, latviai, estai, rusai, vokiečiai, japonai.

Kaliniai turėjo dirbtį miškuose. Gili žiema – darbo

Antosė Didžiokienė (sėdi pirmoje eilėje antra iš kairės) Čimbainūros lageryje 1953 metais

salygos nepakeliamos. Iki darbo vietas reikėdavo nutielti 4 kilometrus. Kelio nebuvo, konvojai jodavo raiti, o kolona vargdavo pėsciomis. Darbo normos buvo didelės, kaliniai negalėjo jų įvykdyti. Kai darbar močiutė prisimena, ką valgydavo, jai darosi baisu. Jei kaliniai neįdirbdavo nustatytos darbo normos, gaudavo tik 300 gramų duonos, kurioje būdavo daugiau pjuvenų, negu miltų, ir po 0,5 litro sru-

bos, išvirtos iš visokių atliekų. Kaliniai grįždavo namo sušlapę, pavargę, norėdavo atsigulti, o poilsio vietų viename barake neužtekėdavo.

Iš darbo vietas, miško, kaliniai parsinešdavo po vieną malką, kad užsikurtų „pečiuką“, kuris stovėjo barako vidury.

(keliamas į 8 psl.)

Ukmergės buvusių tremtinių kelionės

Baltarusijoje

LPKTS Ukmergės filialo valdybos pirmininkė Aldonas Kalesnikienės iniciatyva pabuvojome LDK žemėje Baltarusijoje. Aplankėme vieną seniausių LDK Vytauto Didžiojo miestą Gardiną, baltarusių vadinamą Grodnu.

Gardinas metraštyje paminėtas 1128 metais. Nuo 1314 metų miestą valdė Gedimino žentas Dovydas, vėliau – Kęstučio sūnus Patargas, o nuo 1376 metų – Vytautas.

Senoji Gardino dalis – tai miestas – muziejus. Gido Eugenijaus žodžiais, čia kitaip nei daugumoje Baltarusijos miestų, išsaugoti beveik visų stilių – nuo gotikos iki konstruktivizmo – architektūros paminklai.

Dvi Gardino pilys: Senoji statyta Vytauto Didžiojo ir Naujoji – 17 amžiuje, stūksanti ant kalvų Nemuno pakrantėje.

Apvaikščiojome visą senamiestį, kurio pagrindinė dalis užima Jėzuitų ansamblis, kurį sudaro Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia, kolegijos, gyvenamieji ir ūkiniai pastatai, sodas, vaistinė, įsteigta 1687 metais ir veikianti iki šiol.

Apslankėme senojoje pilyje, Didžiojoje Choralinėje sinagogoje, Šv. Boriso ir Glebo (Koložos) cerkvėje. Namo grįžome kupini įspūdžių.

Kroatijoje

Kelionė – tai nuostabiausia dovana, kurią žmogus gali sau pasidovanoti. Todėl LPKTS Ukmergės filialo nariai kartu su sambūriu „Bičiuliai“ nutarė nubykti į Pietų Kroatiją, prie šiltos Adrijos jūros. Pakeliui į Kroatiją susipažinome su Vengrijos sostine Budapeštu.

Šis miestas sužavėjo ne tik architektūra, įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą, bet ir nuostabia Dunojaus panorama bei žaluma. Rytietiška Bu-

dapešto architektūra ir kultūra priverčia susimąstyti. Grožėjomės Milijackos upės tiltais, Senaja Rotuše, sinagoga, Baščarsija – pagrindine prekyviete.

Kroatija – nuostabi gamtos ir žmonių sukurtų miestų, miestelių ir uostų šalis. Nors ir nedidelė, bet stebinant istorinius turtais, poilsio vietų gausa ir grožiu.

Aplankėme Makarskos senamiestį, pabuvojome Šv. Morkaus bažnyčioje, Pranciškonų vienuolyne, kuriame saugoma viena turttingiausia pasaulyje kriauklių kolekcija, grožėjomės K. Kačišaus aikštė, pavaikščiojome pajūriu.

Nuykome į Trogirą ir Splitą. Trogiras – tai viduramžių miestas – muziejus, vadinamoji Venecijos miniatiūra. Jis įsikūrė salelėje, kuri sujungta su sausuma tiltuku. Į UNESCO paveldą įtrauktas miestas turtinges istorinių bei kultūrinių paminklų: 14–15 amžiaus rotušė, Šv. Lauryno katedra – Kroatijos meno viršūnė, 1000 metų senumo Šv. Nikolo vyrų vienuolynas, renesansiniai Žemyno vartai. Splitė gėrėjomės 1700 metų senumo Diokletiano rūmais – garsiausia miesto įžymybė.

Dubrovnikas – Kroatijos perlas. Tai įspūdingiausias, gražiausias Kroatijos miestas iš visų pusų apsuotas Balkanų valstybių. Pietuose driekiasi ne mažiau įspūdinga Juodkalnijos pakrantė, o važiuojant į Šiaurę atsiveria mažai turistams pažistama Bosnija ir Hercegovina.

Dubrovniko žavesys išblanktų, jei galimų miesto fortų ir gražių krantinių neskautų turkio spalvos Adrijos jūra.

Tikras rojus žemėje! Nuostabi buvo kelionė.

Atidėkime viską į šalį ir keliaukime, pažiūrėkime, džiaukimės grožiu ir tapsimė laimingesni ir geresni.

Tamara REINGARDTIENĖ
LPKTS tarybos narė,
Sambūrio „Bičiuliai“ narė

LPKTS Ukmergė filialo nariai Baltarusijoje

Budapešte, prie fontano „Matiašo šaltinis“, skirtas Vengrijos karaliui Matiašui

2018 m. liepos 20 d.

Tremtinys

Nr. 27 (1289)

7

Liukrecijos Adomaitytės kelias į Sibirą

(atkelta iš 5 psl.)

Noras sugržti į Lietuvą

Besimokydama paskutiniame kurse ir galvodama sugržti į Lietuvą, kreipiausi į Lietuvos banko respublikinę kontorą su prašymu priimti mane kaip jauną specialistę, dirbtį Lietuvos valstybinio banko sistemoje pagal paskyrimą. Tuomet baigusiems mokslus buvo privalu atidirbtį du metus toje vietoje, į kurią paskyrė Valstybinę egzaminų komisija. Deja, gavau atsakymą, kad Lietuvoje užtenka savų specialistų. Svajonė gržti į Lietuvą pilnaiteise piliečių subliuško, nors gavau diplomą „su pagyrimu“ ir turėjau teisę pati pasirinkti darbo vietę. Komisijos pirmmininkas siūlė net Irkutske pasilikti, bet mano nusivylimas buvo didelis, o sveiko proto nelabai daug, tad mes, keturios draugės, pačios pasirinkom paskyrimo vietą – Tolimuosis Rytus, Amūro srities valstybinio banko kontorėje. Viltis gržti į Lietuvą kažkur „pasimetė“, nes jau žinojau, kad Vilnius manęs nepriima...

Bet iki to dar buvo priešdiploominė praktika, kurią atlikius, keturias praktikantes, nusiuntė į Buriatiją, Zaigrajevo rajoną. Tokioje nedidelėje gyvenvietėje tai buvo naujiena. Mus gražiai priėmė banko skyriaus kolektyvas, kuriame dirbo rusų ir buriatų tautybės žmonės. Šokių vakarėliuose buvome labai matomos. Greitai susidraugavau su vietiniu

jaunuoliu banko inkasatoriu mi Demjanu Pachomovu. Baidantis praktikai, jis pasiūlė susituokti ir aš sutikau. Irkutskan laikyti valstybinių išvažiavau jau ištekėjusi...

I Blagoveščenską išvažiavome jau dviese su vyru. Gavau paskyrimą į Amūro srities Skovorodino miestelio banko skyrių. Ten gimė sūnus, pavadinome Sergejumi, nes supratau, kad gržimas į tévynę liks neišsipildoma svajone. Vyras įsidarbino geležinkelio. Po metų jis igijo teisę važiuoti atostogų su šeima nemokamai geležinkelio transportu į bet kurią Sovietų sąjungos vietą. Džiaugsmas buvo didžulis: pagaliau galėsi aplankytī savo gimtajį Kauną.

Išsvajotoje Lietuvoje

Su vyru ir sūneliu išvažiavome atostogauti į Lietuvą. Bet tada man Lietuva buvo tik Kaunas, Marvelė ir nieko daugiau. Vos apsilusi kojas pas mamos pusseserę, pradėjau galvoti, kaip pasilikti Lietuvoje. Mama gyveno pas pažištamus, tris mėnesius ir mums teko glaus tis pas įvairius žmones ir min dyti Kauno valdžios slenks čius. Kadangi mano pase buvo parašyta, kad jis išduotas kaip tremtinei, nei Kaune, nei Vilniuje leidimo prisiregistravoti Lietuvoje negavau. Tai buvo 1959 metai. Tad gržome ne į paskirties vietą, o į Zaigrajevą. Įsidarbinau tame pačiamė banke, kuriame atlikau praktiką.

Mintis apie gržimą tévynén paslėpiau giliai, giliai.

Bėgo laikas, gimė antras sūnus Viktoras. 1963 metais pasibaigė brolio Leono tremtis ir jis su žmona palangiške išvažiavo gyventi į Klaipėdą. Gržus broliui į Lietuvą, man vėl išižiebė viltis. Su broliu jau laisvai susirašinėjome, tai abu galvojome, kaip išspresti mano problemą.

Siaip ne taip visus dokumentus sutvarkėme, laukėme žinios iš brolio... 1966 metų gegužės 31 diena, po aštuoniolikos metų tremties, mus pasitiko brolis ir Klaipėda... Pradėjau ieškoti darbo. Pirma įstaiga, kurioje aš apsilankiau, buvo Klaipėdos valstybinio banko skyrius. Valdytojas Stasys Černiauskas atostogavo, o jo pavaduotoja man pasakė, kad etatai užpildyti. Surikau laikinai dirbtis vyr. buhalterės pavaduotoja „Dangės“ kompanijate. Vėliau įsidarbinau kredito skyriuje.

Vyrą su vaikais taip pat priregistruome. Įsidarbiino Jūrų prekybos uoste. Bet jam Lietuvoj nelabai patiko. Šeima iširo. Teko man vienai auginti vaikus. Įsidarbinau Gargždų metalo apdirbimo įmonėje planavimo gamybos skyriaus viršininkę. Kai vaikai užaugo, baigė Klaipėdos politechnikumą, tada nusprendžiau,

Aš su sūnumis Sergejumi (kairėje) ir Viktoru (dešinėje). Klaipėda, 1970 metai

Klaipėdos buvusių tremtinių choras, 1989 metai

kad dabar galiu sau leisti suskurti naują šeimą.

Ištekėjau už Jono Balčiaus. Abu sūnūs sukūrė šeimas.

Džiaugiuosi vaikaičiais Oksana, Gabriele ir Marku, provai kaičiu Aidanuku.

Parengė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Sąskrydžio „Su Lietuva širdy“ jungtinio choro repertuaras

Šv. Mišių giesmės:

- „Viešpats – mano tautos stiprybė“ (muz. J. Berthier),
- „Prancūziškų mišių ciklas“, „Aš esu gyvoji duona“ (muz. V. Liudanskaitės-Vaikevičienės),
- „Gailiestingumo jubiliejinius himnas“,
- „Jézau, pas mane ateiki“ (muz. J. Naujalio),
- „Dievo dovana“ (muz. A. Paulavičiaus),
- „Ave Marija“ (muz. A. Paulavičiaus),
- „Parveski, Viešpatie“ (muz. J. Strolios, aranž. Vilte nio),

8. „Marija, Marija“ (Č. Sasnausko).

Koncerto repertuaras:

- „Tautiška giesmė“ (muz. ir ž. Vinco Kudirkos),
- „Lietuva brangi“ (muz. J. Naujalio, ž. Maironio),
- „Už Raseinių, ant Dubysos“ (muz. J. Naujalio, ž. Maironio),
- „Leiskit į Tévynę“ (l. mel. harm. L. Abariaus, ž. J. Margalio),
- „Kritusiems Lietuvos partizanams“ (muz. ir ž. A. Paulavičiaus),
- „Giedu dainele“ (lietuvių liaudies daina, aranž. A. Kulikausko, ch. pritaikė V. Miškinis, ž. A. Baranausko),
- „Girių Lietuva“ (muz. A. Raudonikio, ž. S. Žlibino),
- „Sugrišiu aš“ (lietuvių liaudies daina, aranž. R. Vaičekonio),
- „Kur lygūs laukai“ (muz. J. Tallat-Kelpšos, ž. Maironio),
- „Oi neverk, motušėle“ (ž. Maironio),
- „Kur tu eisi“ (partizanų daina, išplėtota J. Pavilionio),
- „Tremtinio rauda“ (muz. ir ž. A. Staponkaus).

Skelbimai

Liepos 21 d. (šeštadienį) LPKTS buveinėje (Laisvės al. 39, Kaune) 9.30 val. įvyks LPKTS valdybos posėdis, 11 val. – tarybos posėdis. Valdybos ir tarybos narius kviečiame dalyvauti.

Liepos 22 d. (sekmadienį) 12 val. LPKTS Šilalės filialas kviečia dalyvauti Laukuvo Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčioje aukojamose šv. Mišiose už žuvusius partizanus. Po jų – paminklo žuvusiems Lietuvos partizanams, niekintiemis ant miestelio grindinio, šventinimo iškilmėse.

Liepos 28 d. (šeštadienį) 15 val. Anykščių r. Traupio kultūros namuose bus pristatomata Jono Lukšės knyga apie Traupio gyventojų sovietinį genocidą „Už teisę išlikti“. Veiks Jono Lukšės paroda „Kauno tvirtovė“.

Kviečiame!

Kviečiame apsilankytī LPKTS Patriotinių leidinių knygynelyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigytī knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius.

Knygų galite įsigytī ir internetu www.lpkts.lt

Tremtinys
ISSN 2029-509X

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių
ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645
Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365
AB „SEB“ bankas
Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1640 egz.

Kaina
0,61 euro

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J S
R É M I M O
F O N D A S

Bagdono Kamarausko prisiminimai

Gimiau 1930 metų gegužės 2 dieną Rokiškio rajone. Po kiek laiko išsikraustėme į Ratkūnų kaimą (Šiaulių r.). Gyvenau dvarininko šeimoje. 1937 metais pradėjau lankytį Suvainiškių pradinę mokyklą, kurioje mokiausi iki 1941 metų. Tų pačių metų birželio 19 dieną buvo ištremta mano šeima: mama Pelagėja, brolis Zbignevas ir aš – Bagdonas, vienuolikmetis. Prieš pat karą mano tėtis Petras Kamarauskas jau slapstėsi nuo tremties. Tuo metu, kai mus trémė, tévas gyveno Šiauliaose. Iš Šiaulių jis pabėgo į Vokietiją, o iš jos į Australiją, kur 1969 metų gruodžio 19 dieną Kanberoje mirė.

Mus išvežant buvo iškeistas, užgrobtas ir kitaip atimtas turtas: gyvenamas namas (vertė – 9000 rub.), klojimas (2000 rub.), svirnas (3000 rub.), daržinė (1000 rub.), akmeninis tvartas (3000 rub.). Iš šių pastatų daržinė ir tvartas tebéra Suvainiškių kolūkio paimti ir jo žinijoje. Be to, buvo sunaikinti prosenelių kapai, išgriauti paminklai. Jų vertė apie 20000 rub. Buvo pagrobtai baldai: 5 spintos (vertė – 250 rub.), trys svetainės komplektai (300 rub.), šeši stalai su kėdėmis (600 rub.), du dideli bufetai (400 rub.), indai (apie 500 rub.), patalynė (1000 rub.), sidabriniai indai su prosenelių herbais, virtuvės sekcija (500 rub.). (Sidabrinius indus susikrovė saugumiečiai.) Buvo atimta namų biblioteka su dideliu knygų fondu (vertė – 5000 rub.), ažuolinis rašomasis stalas (400 rub.), radio aparatas (100 rub.) ir kita. Iš viso išgrubstyta ir nusavinta turto už 47 250 rublių.

Buvo atimta ir daugiau turto, bet visko neįmanoma atsiminti. Nežinau, ar buvo rašomi to turto aprašymai (apyrašai) ar tik šiaip grobstė...

Tėvai taip pat turėjo 120 hektarų žemės. Ūkis buvo paveldėtas pagal palikimą. Jis užgyventas ir uždirbtas pro-

tėvių darbštumu ir tvarkingumu. Jokio teismo ar kaltinamosios išvados nebuvovo. Aš buvau mažas, jokių nusikaltimų nepadariau. Kiek suprantu, buvau „kaltas“ todėl, kad buvau lietuvis, kad turėjom nemažai žemės ir labai tvarkingai, darbšciai gyvenom.

Tą nelemtą 1941 metų birželio 15-osios rytą, 4 valandą, pas mus į namus atėjo vienas rusų karininkas ir du stribai. Mums buvo liepta ruoštis į kelionę (Panemunę), o iš ten – į Rokiškį. Ten visus žmones susodino į gyvulinius vagonus ir vežė į Rusiją. Nuvežė įki Barnaulo (Altajaus kraštas) ir ten mus išlaipino. Laukėm keturias paras – sėdėjom ant kranto ir laukėm laivo. Atplaukus laivui, buvom susodinti į jį. Mus plukdė Obės upė. Buvome nuplukdyti į miškus – taigą. Ten mūsų laukė arkliai su vežimais, kuriais dar buvome vežami 25 kilometrus į miško gilumą. Apgyvendino kalinių barakuose. Buvome varomi pjauti miškus. Duo ta norma – vienam žmogui supjauti du kubinius metrus malkų. Gaudavome po 350 gramų duonos per parą.

Ten pragyvenom metus. Iš ten vėl keliauome į Barnaulą, į pagalbinį ūkį. Dirbom ikaulių šerikais. Barnaule gyvenau iki 1947 metų. Iš ten pabėgau į Ukmergę.

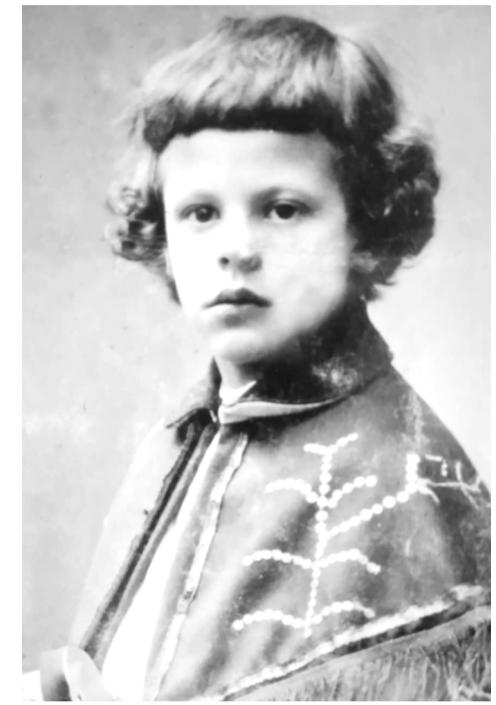
1947 metų gegužę mano motina sunkiai susirgo širdies liga, tad ją atleido iš tremties (ji mirė 1975 metų kovo 13 dieną).

1947 metų birželį, pabuvęs Ukmergėje tik mėnesį, buvau vėl ištremtas į Barnaulą. Iš Barnaulo vėl pabėgau ir grįžau į namus. Vasarą negalėjome važiuoti į gimtinę – Ratkūnus, bijojome, kad galime būti ištremti.

Tik 1959 metais aš su žmona, vakaais ir motinos seserimi nuvažiavome į Ratkūnus. Radome savo namą išvardytą... Buvo likę tik pamatai ir griuvėsiai – akmeninės sienos ir keli pagalbiniai pastatai. Aplankėme kampus, buvu-

Petras Kamarauskas

Bagdonas Kamarauskas

Kamarauskų šeima

sius prie dvaro. Ten radome kelis likusius paminklus. Vėliau ir jie dingo.

Suvainiškyje gyveno tokis ūkvedys Zaborskis. Jis mums daug papasakojo, kaip viską vogė iš mūsų namų, kai buvome ištremti. Zaborskio žmona mums grąžino keletą

lékšcių atminimui...

Manau, kad tokis žmonių trėmimas – tai gribus žmogiškųjų teisių ir interesų pažeidimas.

Bagdono KAMARAUSKO (1930–2004) prisiminimus užraše vaikaitė Miglė PUPELYTĖ

Gyvenimas tremtyje

džiokienės bausmė. Paskui močiutę nuvežė į Karagandos kalėjimą, ten ji išbuvo beveik mėnesį. Tada buvo tokia tvarka: per kalėjimą iėjai, per kalėjimą ir išeisi.

Vėliau močiutė apsigyveno Karagandos srityje, Aktaso kaimelyje. 1965 metais ištakėjo už Stepo Didžioko. Jų gyvenimą palaimino kunigas Pranas Adomaitis. Močiutei tremtyje dar reikėjo išgyventi 5 metus, neturint jokių teisių, bet ji pateko į asmenų, kuriems buvo pritaikyta amnestija, sąrašą ir 1967 metais grįžo į Lietuvą.

Senolė ne kartą pasakojo mums, anūkams, apie sunkų žmonių gyvenimą. Graudi močiutės gyvenimo istorija. Klausydamas jos pasakojimą ne kartą mačiau, kaip akyse sublizgėdavo ašaros, girdėjau, kaip sudrebėdavo balsas. Kartais močiutė nutildavo nebaigusi saknio, matyt, mintimis atsidurdavo ten, tremtyje. Girdėdama dabar gyvenančių žmonių skundus, senolė tik galva palinguoja ir sako: „Dabar žmonės yra išpuikę nuo gero gyvenimo, ir niekada negalės suprasti kalinio dalios.“

Grįžęs iš mokyklos močiutei pasakojau apie Laisvės gynėjų dienos minė-

jimą. Išklausiusi mano pasakojimo, močiutė pacitavo V. Kudirkos žodžius: „Skambink, varpe, per amžius vaikams Lietuvos, tas laisvės nevertas, kas negi-

najos.“ Močiutės gyvenimo istorija – gyva istorijos pamoka. Būčiau laimingas, jei tokios pamokos nepasikartotų.

Gražvydas KINDEREVIČIUS

Antosė Didžiokienė ir Stepas Didžiokas (stovi pirmi iš kairės) Karagandos parke prieš išvykstant iš tremties 1967 metais